

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Факультет природничо-географічний

Кафедра географії та геоекології

*Регіональна економічна і соціальна географія
Європа (3 курс, 6 семестр)*

СИЛАБУС

2020– 2021 навчальний рік

Силабус це персоніфікована програма викладача для навчання студентів з кожного предмета, що оновлюється на початок кожного навчального року.

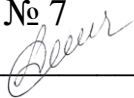
Силабус розробляється відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівця відповідного рівня та згідно навчального і робочого навчального планів, з врахуванням логічної моделі викладання дисципліни.

Силабус розглянутий на засіданні кафедри географії та геоекології.

Протокол від «23» грудня 2020 року № 7

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Семенюк Л.Л.)

(ініціали та прізвище)

Розробник: кандидат географічних наук, старший викладач Зарубіна А.В.

ПІБ

Ел. адреса: agv22@ukr.net

**Інша контактна інформація: Antonina Zarubina (профіль на Facebook),
0504570262 (Viber)**

2. Опис навчальної дисципліни

Назва дисципліни:	Регіональна економічна і соціальна географія
Спеціальність:	014 Середня освіта (Географія)
Освітньо-професійна програма:	Середня освіта (Географія та історія)
Рівень вищої освіти:	бакалавр
Форма навчання:	денна
Курс:	III
Семестр:	6

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
Тип дисципліни	Нормативна
Кількість кредитів –	3
Блоків (модулів) –	2
Загальна кількість годин –	90
Тижневих годин для денної форми навчання:	2
Лекції	26 год.
Практичні, семінарські	22 год.
Лабораторні	год.
Самостійна робота	20
Вид підсумкового контролю:	Екзамен
Зв'язок з іншими дисциплінами.	Основи суспільної географії, географія світового господарства, техніко-економічні основи виробництва, економічна і соціальна географія України

3-4. Мета та завдання навчальної дисципліни

сформувати цілісний просторово-часовий погляд у студентів на сучасні соціально-економічні та політичні процеси в різних країнах і регіонах світу, набуття чітких знань та навичок у складанні їх комплексної соціо-економіко-географічної характеристики.

Завдання курсу “Регіональна економічна і соціальна географія”:

- характеристика динаміки, тенденцій, закономірностей та перспектив розвитку соціальних, економічних та політичних процесів у регіонах світу;
- вміння давати комплексну суспільно-географічну характеристику зарубіжних країн світу за регіонально-континентальним принципом, зокрема, аналізувати природно-ресурсний потенціал, населення, галузеву та територіальну структуру господарства, зовнішньоекономічні зв'язки зарубіжних країн;
- характеристика особливостей розміщення продуктивних сил у межах окремих регіонів, умов та особливостей їх розвитку;
- визначення особливостей просторової організації суспільства країн світу;
- аналіз особливостей транспортної мережі країн світу;
- вміння давати комплексні суспільно-географічні порівняння різних країн та регіонів світу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані наступні *компетентності*:

ЗК1 - знання та розуміння предметної області географії та розуміння професійної діяльності вчителя.

ЗК2 - базові знання з дисциплін соціально-гуманітарної підготовки в обсязі, необхідному для засвоєння географічних дисциплін та професійної діяльності вчителя географії.

ФК2 - здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних ресурсів та природокористування, природних і суспільних територіальних комплексів.

ФК13 - здатність до системного географічного мислення, розуміння та пояснення основних фізико- географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

ФК17 - здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах, територіального планування.

Програмні результати навчання:

ПРН2 - описує основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них;

ПРН7 - пояснює основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації, причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства;

ПРН9 - знає та розуміє закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах, територіального планування.

ПРН15 - географічно мислить, встановлює географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства, використовує концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному);

ПРН16 – встановлює закономірності територіальної організації суспільного виробництва та населення, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах.

5. Зміст дисципліни.

Суспільно-географічна характеристика країн Європи

Тема 1.. Загальна характеристика Європи

Особливості економіко-географічного положення Європи. Склад регіону. Сучасна політична карта Європи. Форми державного правління і територіального устрою країн Європи. Прояви сепаратизму. Типи країн Європи за рівнем економічного розвитку. Інтеграційні процеси. Міжнародні організації в Європі: Європейський Союз, Рада Європи. Країни Шенгенської зони. Роль НАТО у загальноєвропейській системі безпеки. Природні умови і ресурси регіону.

Населення Європи: демографічні процеси, природний та механічний рух. Демографічна політика. Структура населення регіону. Українська діаспора у країнах Європи. Урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, джентрифікація. Світові міста в Європі, міські агломерації, мегаполіси.

Особливості економіки країн Європи. Первинний сектор економіки. Добувна промисловість: основні райони видобування палива, рудної та нерудної сировини. Сільське господарство. Лісове господарство.

Вторинний сектор економіки. Переробна промисловість. Основні регіони промисловості. Реіндустріалізація.

Третинний сектор економіки. Сфера послуг. Найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли. Зв'язки України з країнами Європи.

Тема 2. Країни Західної Європи.

Німеччина. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці (МГПП). Система розселення і роль федеральних земель в її розвитку.

Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Німеччиною.

Франція. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Франкофонія.

Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Францією.

Тема 3. Країни Північної Європи.

Загальна характеристика регіону. Особливості економічної системи країн Скандинавського півострова. Поняття “шведський соціалізм”.

Велика Британія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Співдружність націй.

Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають

міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Великою Британією.

Тема 4. Країни Південної Європи.

Загальна характеристика регіону.

Італія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Італією.

Тема 5. Країни Східної Європи.

Загальна характеристика регіону. *Польща.* Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Прискорений розвиток третинного сектору, сучасна транспортна система країни. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Польщею.

Росія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Національний склад населення. Українська діаспора в Росії. Система розселення. Роль Москви у контролі та перерозподілі економічних ресурсів країни. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація сільського господарства. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

6.Рекомендована література

Основна:

1. Безуглий В. В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн : Навчальний посібник / В. В. Безуглий. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 704 с.
2. Безуглий В. В. Регіональна економічна і соціальна географія світу : Навчальний посібник / В. В. Безуглий, С. В. Козинець. – 2-ге вид., доп., перероб. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 688 с.
3. Воронин В. П. Мировое хозяйство и экономика стран мира: Учебное пособие для вузов / Воронин В. П., Кондакова Г. В., Подмолодина И. Н. – М.: Финансы и статистика, 2008. – 240 с.
4. Економіка зарубіжних країн : Навчальний посібник для вузів / А. П. Голіков, О. Г. Дейнека, Л. О. Позднякова, П. О. Черномаз. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 463 с.
5. Економіка зарубіжних країн : Навчальний посібник для вузів / В. В. Ковалевський, Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, А. А. Наумчик; за ред. В. М. Осипова. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 543 с.

Додаткова:

1. Максаковский В. П. Географическая картина мира. Кн. I: Общая характеристика мира / В. П. Максаковский. – М. : Дрофа, 2008. – 495 с.
2. Максаковский В. П. Географическая картина мира. Кн. II: Региональная характеристика мира / В. П. Максаковский. – М. : Дрофа, 2009. – 480 с.
3. Масляк П. О. Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу / П. О. Масляк, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К. : Лібра, 1996. – 145 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Світового банку. Режим доступу: www.worldbank.org
2. Офіційний сайт Світової Торгівельної Організації. Режим доступу: www.wto.org
3. Офіційний сайт Комісії ООН з промислового розвитку ЮНІДО. Режим доступу: www.unido.org
4. Офіційний сайт корпорації British Petroleum (статистика з енергетики – Statistical Review of World Energy). Режим доступу: www.bp.com

7. Політика виставлення балів.

Всього передбачено 6 практичних занять. Протягом навчального семестру студенти отримують за кожне заняття 10 балів (5 за рівень теоретичної підготовки і 5 балів за виконання практичного завдання). Можлива підготовка доповіді або презентації з питань, що виносяться на самостійне опрацювання — 5 балів.

Вимоги викладача

При роботі враховуються бали, що набрані протягом роботи на практичних заняттях, написанні самостійних робіт, виконанні практичних робіт, підготовці питань, що винесені на самостійне опрацювання.

При цьому обов'язково враховується:

- відвідування занять студентом та активність під час аудиторної роботи;
- вчасність виконання та захисту практичних робіт;
- недопустимість користування мобільним телефоном, планшетом та іншими мобільними пристроями під час перевірки теоретичних знань;
- недопустимість списування.

При **поточному** контролі оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах; активність при обговоренні питань; результати виконання і захисту практичних робіт, експрес-контролю у формі тестів тощо.

- *Критеріями оцінки є:*
- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, цілісність, системність відповіді, культура мови;
- самостійність суджень студента і творчість мислення, його теоретичний рівень;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні узагальнення, уміння робити порівняльний аналіз;
- виконання письмових завдань:
- логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за виступ з питань певної теми курсу на практичному занятті (або письмова робота) – **4 бали**.

Критерії оцінювання усної відповіді:

3,5 – 4 б - студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

2,5-3 б - студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.

1,5-2 б - студент засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

0,5-1 б - студент невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.

Критерії оцінювання виконання практичних завдань:

3 бали - При виконанні практичних завдань студент продемонстрував високий рівень оволодіння вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. До кожного завдання наявні висновки та узагальнення. Студент застосував творчий підхід до виконання завдань. Картографічні матеріали оформлені правильно, виконані якісно та охайно. У практичній роботі відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

2 бали - При виконанні практичних завдань студент продемонстрував вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Наявні висновки до кожного завдання, але у деяких висновках недостатня доказова база. Картографічні матеріали оформлені правильно, виконані якісно та охайно. У практичній роботі присутні окремі стилістичні помилки.

1 бал – у практичному завданні відсутні висновки до окремих завдань або більшість висновків помилкові. Картографічні матеріали оформлені з помилками, виконані не якісно та неохайно. У роботі наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

Максимальна кількість балів за всі завдання для самостійної роботи – **20 балів**.

20 б. ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання для самостійної роботи. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу тем, що виносяться на самостійне опрацювання. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Наявні посилання на декілька джерел інформації. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Аналізує різні підходи до трактування тієї чи іншої проблеми. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу, культурою мовлення. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

15 б. ставиться, коли студент виконав всі завдання для самостійної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Присутні окремі стилістичні помилки.

10 б. ставиться, коли студент якісно виконав 1/2 завдань. Демонструє вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

5 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/3 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

2 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/4 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Крім того студенти мають змогу отримати **1 б.** за доповнення.

Критерії оцінювання виконання завдань підсумкової контрольної роботи

4 бали ставиться у випадку, коли студент у відповіді на питання продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату РЕСГ та теоретичного матеріалу з тієї чи іншої теми; вільне оперування різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлене запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань, глибоке розуміння причинно-наслідкових зв'язків та суспільно-географічних закономірностей. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні чи стилістичні помилки.

3 бали ставиться, коли відповідь на питання правильна і майже повна, судження студента з питання мають усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. У відповіді висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Студент висвітлює причинно-наслідкові зв'язки та суспільно-географічні закономірності, але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Матеріал викладено правильною мовою, без орфографічних та граматичних помилок, але присутні окремі стилістичні помилки.

2 бали ставиться, коли відповідь на запитання неповна, частково помилкова та фрагментарна. Студент не має системних знань з даного питання, не повною мірою володіє понятійно-термінологічним апаратом РЕСГ. Студент висвітлює лише один підхід до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. Студент лише називає приклади причинно-наслідкових зв'язків та суспільно-географічних закономірностей, але не розкриває їх суть. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні окремі граматичні, фактичні чи стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли у відповіді на питання студент демонструє вкрай поверхові знання з теми. Відповідь неповна та частково помилкова. Студент оперує лише окремими фразами. Понятійно-термінологічний апарат РЕСГ несформований. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти, часто помилкові. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Відсутні згадування про причинно-наслідкові зв'язки та суспільно-географічні закономірності. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні, стилістичні або граматичні помилки.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі – роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, а також були учасниками олімпіад, конкурсів, тощо можуть присуджуватися додаткові бали. Студент **не допускається** до складання іспиту, якщо кількість балів, одержаних за змістові модулі (поточний контроль) впродовж семестру разом з максимально можливою кількістю балів, набраних на іспиті (заліку), в сумі не перевищуватиме **59** балів, а також якщо студент немає жодної оцінки з поточного контролю.

Студент має право звертатися до викладача за додатковим поясненням матеріалу курсу чи змісту практичних завдань протягом робочого часу під час консультацій.

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота											Контрольн і роботи	Пі дс ум ко ви й те ст (е кз ам ен)	Сума
6 семестр													
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	40	100	
						25				25			10

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно	не зараховано

8. Підсумковий контроль

Після завершення 6 семестру студенти складають екзамен з даної дисципліни, за вище зазначеною програмою, що охоплює розділи «Вступ до економічної та соціальної географії» та «Економічна і соціальна географія країн Європи». В білеті передбачено: 1 – теоретичне запитання, 2 – питання аналітичного чи практичного змісту, 3 – політична карта Європи.